

Regionální geografie Evropy – socioekonomická část

Osnova

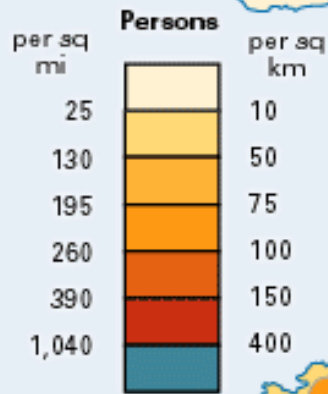

- 1) Vybrané geografické charakteristiky a regionalizace Evropy
- 2) Středoevropské země
- 3) Severoevropské země
- 4) Západoevropské země
- 5) Jihoevropské země
- 6) Východoevropské země
- 7) Ostrovní oblasti

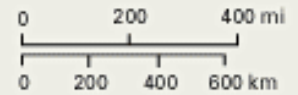
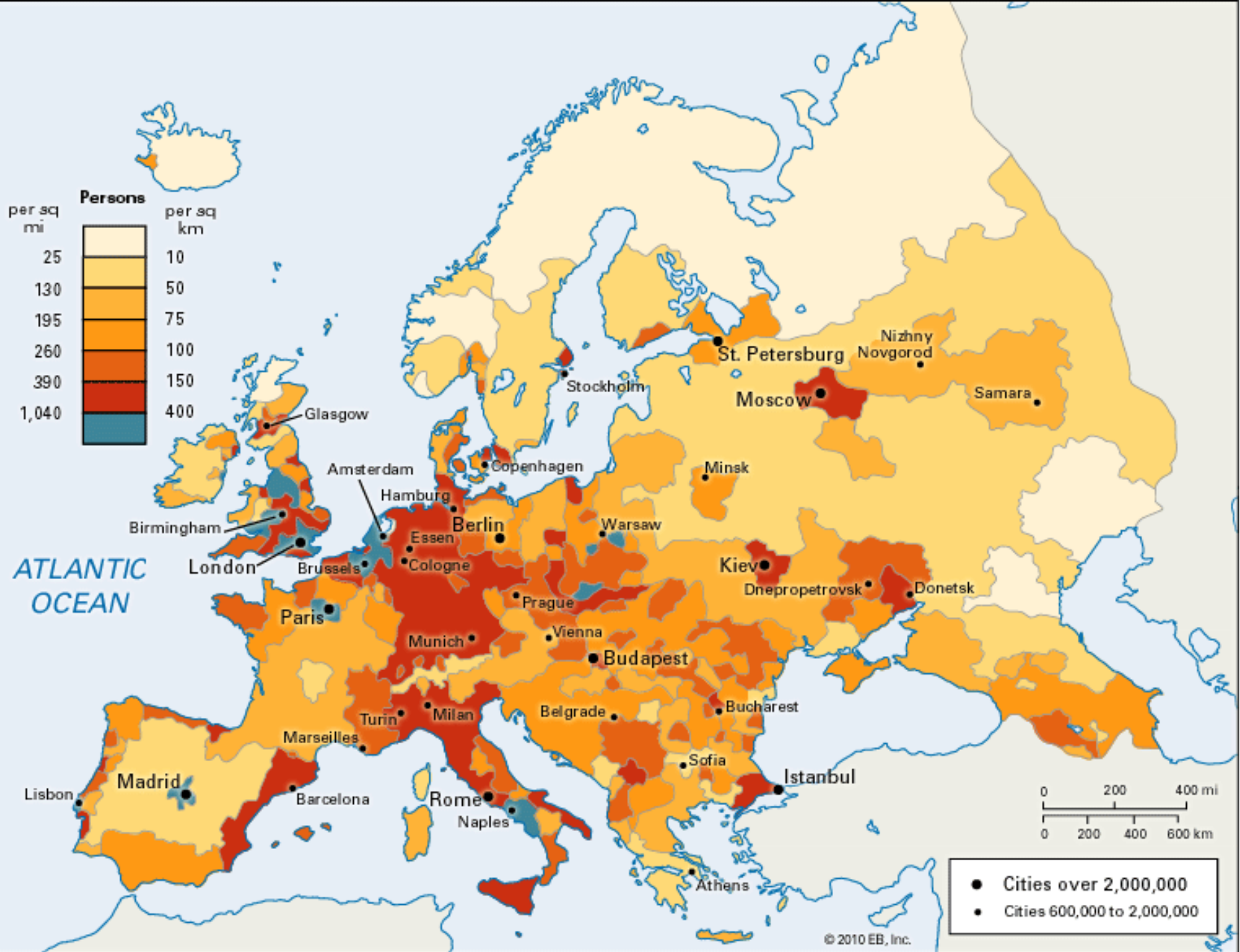
Vybrané geografické charakteristiky

- cca 700 milionů obyvatel, 15 % světové populace
- ze všech kontinentů nejvyšší průměrnou hustotu zalidnění (67 obyvatel na km²), ale velké odchylky mezi jednotlivými státy a oblastmi
- obyvatelstvo je vysoce **urbanizované** – ve městech žijí asi 3/5 obyvatel, většina lidí žijících ve městech pracuje v průmyslu, službách nebo dopravě
- převážná část evropských států je **přímořských** – 3/4 území, na němž žije 9/10 obyvatelstva, nejsou vzdáleny od moře více než 300 km
- velká různost jazyků, náboženství (i když převažují křesťanské směry), písem (třebaže převládá latinka)
- většinu obyvatel tvoří **Indoevropané** (nejpočetnější **Slované**), dále **Germáni**, obyvatelstvo **románské**, v Evropě žijí také lidé hovořící **ugrofinskými** jazyky (Finové, Maďaři, Estonci a Laponci), menší část hovoří jazyky **keltskými**, **baltskými**, **helénskými**
- patří k **hospodářsky nejvyspělejším** světadílům
- vynikající podmínky pro zemědělství

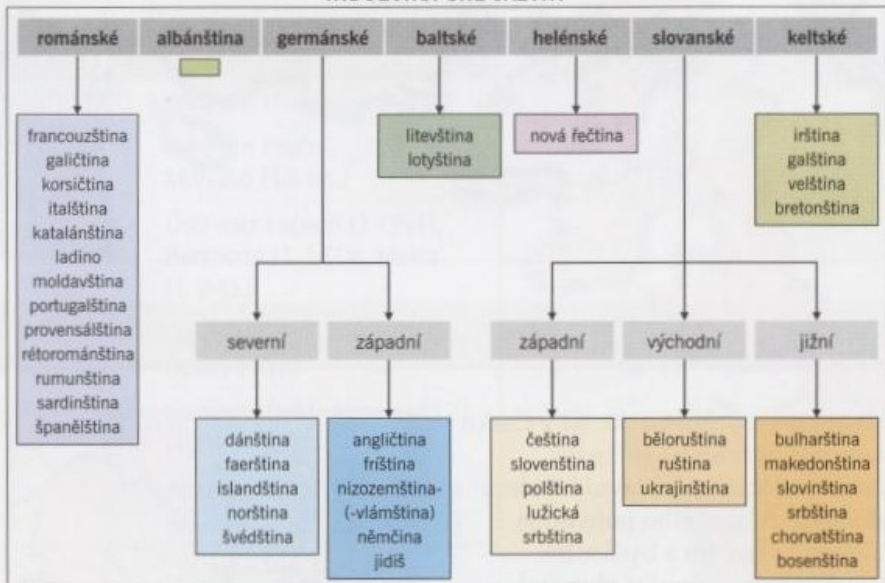
ATLANTIC OCEAN

- Cities over 2,000,000
- Cities 600,000 to 2,000,000

2 JAZYKY V EVROPĚ

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

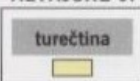
LEGENDA

- jazyková skupina
- jazyková větev

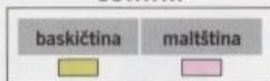
URALSKÉ J.

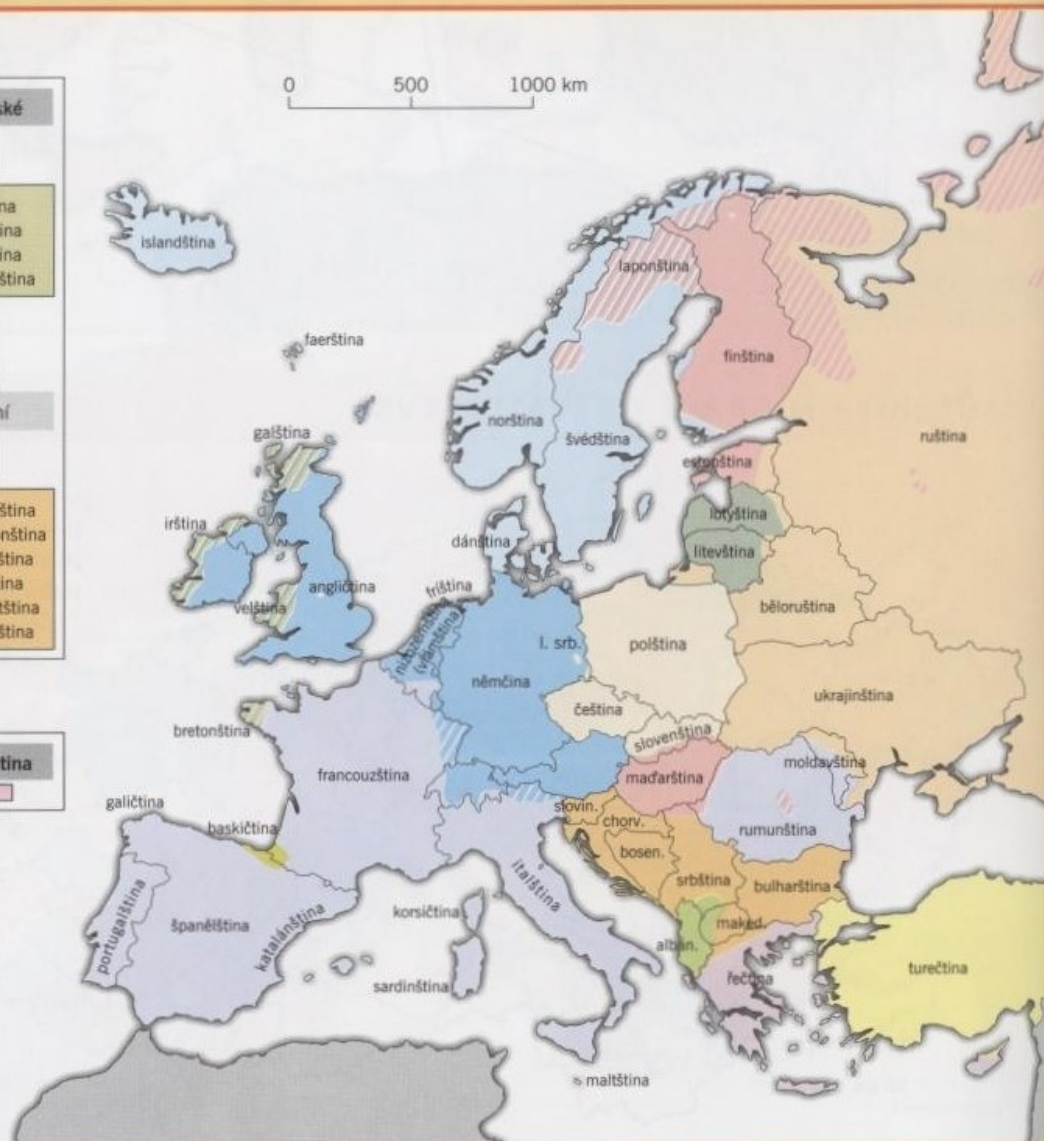
ALTAJSKÉ J.

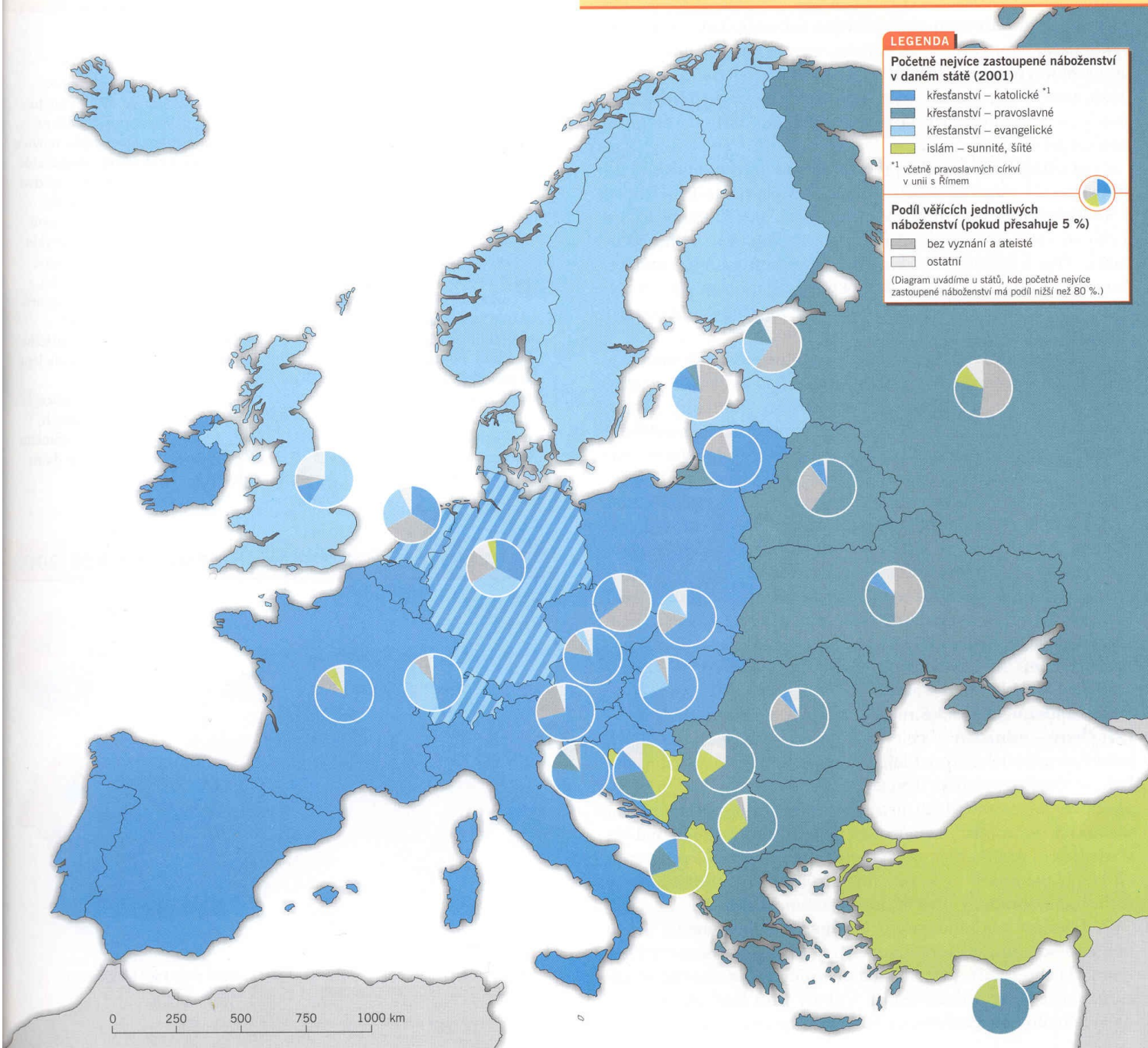
OSTATNÍ

0 500 1000 km

1 NÁBOŽENSTVÍ

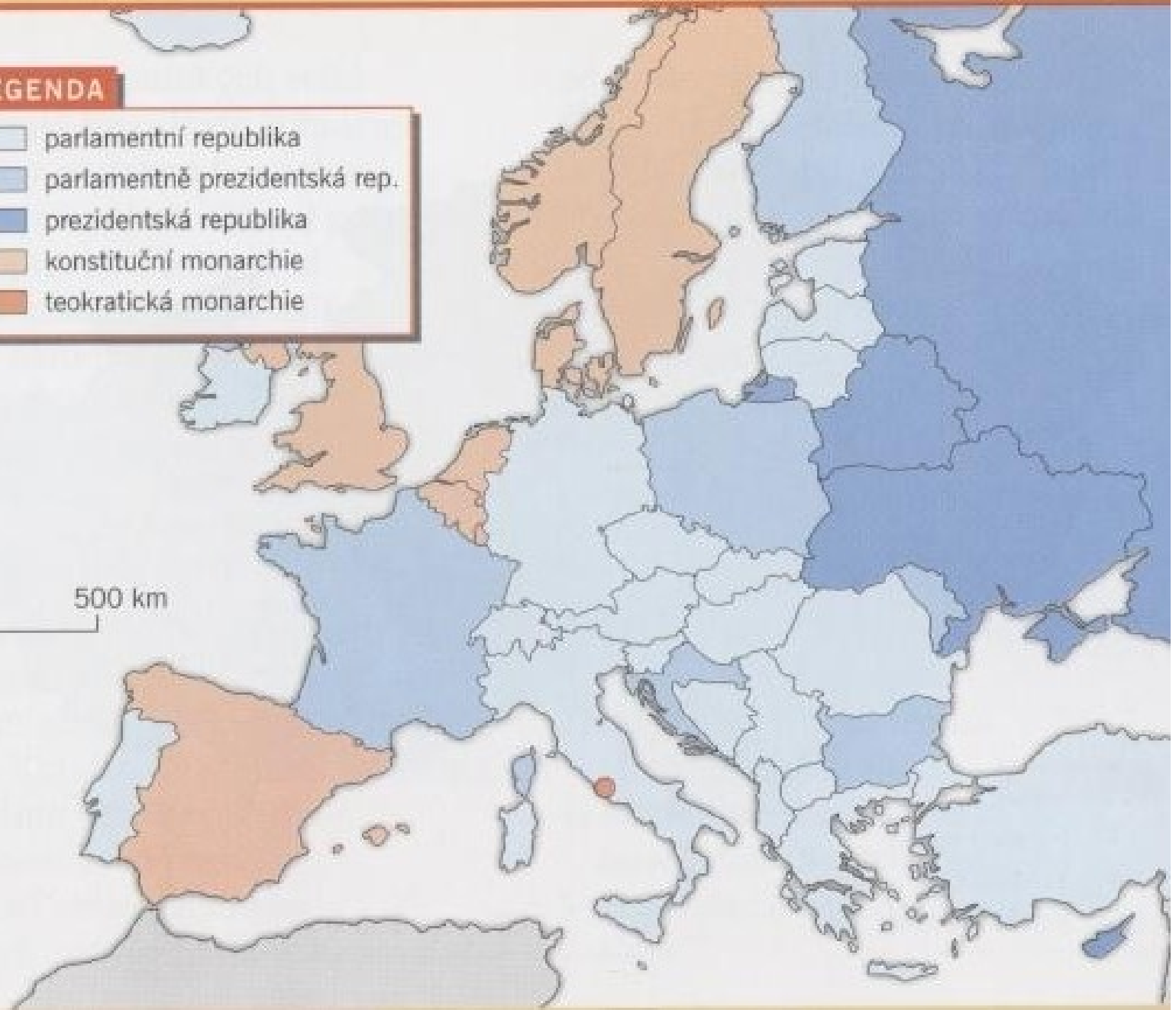

5 FORMY VLÁDY

LEGENDA

- parlamentní republika
- parlamentně prezidentská rep.
- prezidentská republika
- konstituční monarchie
- teokratická monarchie

0 500 km

Regionalizace Evropy

- Vychází zpravidla ze souběžného posouzení různorodých přírodních, kulturních a ekonomických faktorů pro jednotlivé evropské státy, ale prioritu má **geografická poloha**. Z tohoto pohledu vymezujeme následující skupiny států:
 - Severní Evropu,
 - Západní Evropu se dvěma podskupinami států: Britské ostrovy a kontinentální Západní Evropa,
 - Jižní Evropu se dvěma podskupinami států: západní a střední Středomoří + Balkán a východní Středomoří,
 - Střední Evropu a Pobaltí se třemi podskupinami států: německojazyčná Střední Evropa, středovýchodní Evropa a Pobaltí,
 - Východní Evropu

Evropská integrace

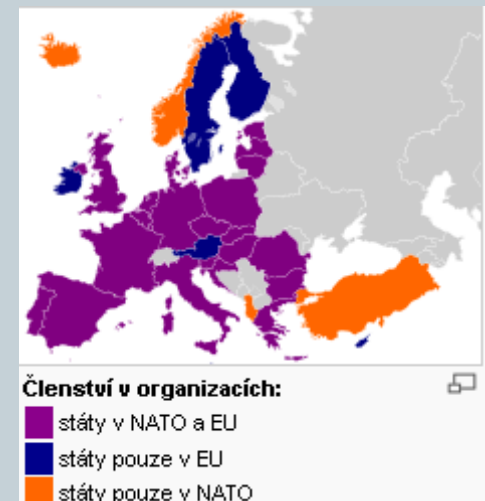
- 1951 – ESUO – Evropského společenství uhlí a oceli
- 1957 – Evropské hospodářské společenství (EHS), 1967 – Evropské společenství (ES)
- 1991 zahájení procesu směřující k plné hospodářské a měnové integraci Evropy →
1993 Evropská unie (EU)
- 3 hlavní orgány: Evropská komise (řídí EU), Evropský parlament (zákonodárná a kontrolní pravomoc), Evropský soudní dvůr (kontroluje uplatňování zákonů)
- 2002 – zavedení Euro

- 1958 – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko
- 1973 – Dánsko, Irsko, Spojené království
- 1981 – Řecko
- 1986 – Portugalsko, Španělsko
- 1995 – Finsko, Rakousko, Švédsko
- 2004 – Česko, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko
- 2007 – Bulharsko, Rumunsko
- 2013 - Chorvatsko

Integrace

- **Evropské sdružení volného obchodu (EFTA)** - ekonomická organizace, která sdružuje státy nepatřící do EU, členem Norsko, Island, Švýcarsko a Lichtenštejnsko
- Většina států Evropy je členy **Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)**
- 4 evropské země (Spojené království Severního Irska a Velké Británie, Německo, Francie a Itálie) patří mezi sedm nejvyspělejších zemí světa (tzv. **G7**)
- **NATO**

Střední Evropa – vymezení

- Komplikované vymezení, často negativní (co nepatří jinam)
- Nejčastěji státy: Německo, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Rakousko, Slovinsko, Maďarsko, Slovensko, Česká republika a Polsko, někdy také Estonsko, Lotyšsko a Litva
- Na rozdíl od západní Evropy nemůžeme všechny země střední Evropy počítat mezi nejvyspělejší země kontinentu, pouze Německo, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Rakousko. Tyto země mají za sebou dlouhý demokratický rozvoj a díky Marshallově plánu se jim podařilo rychle zotavit z dopadů druhé světové války
- Země bývalého východního bloku (Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Polsko) hospodářsky méně vyspělé
- Specifickým státem je Slovinsko, které bylo součástí komunistické Jugoslávie, ale za posledních 20 let se mu podařil obrovský hospodářský posun
- Všechny země střední Evropy jsou členy EU (kromě Švýcarska a Licht.) a NATO (kromě Švýcarska a Rakouska)

Fyzickogeografická charakteristika

- Typický **přechodný** charakter nejen **podnebí** (oceánické x kontinentální)
- Střední Evropa se nachází na hlavním Evropském **rozvodí**
 - Patří k ní celé povodí horního Dunaje s ledovcovým režimem řek a řeky se střeoevropským dešťovo-sněhovým režimem.
- Přechodný ráz má střední Evropa i v **geomorfologickém hledisku**
 - nachází se zde hranice mezi prvohorní (hercynskou) a třetihorní (alpskou) částí Evropy
 - Střeoevropská nížina a všechny Střeoevropské vysočiny
 - Nejvýraznější přírodní bariérou Evropy jsou Alpy (do střední Evropy patří jejich S a V část)
 - část Panonské pánve a Karpat
- Zastoupení **půd** obdobné jako v Z západní Evropě
- **Biota** postupně přechází v podobu kontinentální, zvyšuje se zastoupení lesů, převážně listnatých a smíšených

Socioekonomická charakteristika

- **Obyvatelstvo:**

- poměrně velká hustota zalidnění a vysoký stupeň urbanizace (Nejhustěji obydlené oblasti jsou západ Německa a oblasti těžby uhlí ve Slezsku), velká města jsou středisky kultury, vzdělanosti a cestovního ruchu
- jazyky – germánské, slovanské, ugrofinská maďarština
- náboženství – převažují katolíci; protestanti v části Německa a Švýcarska; v Německu silná muslimská menšina

- **Zemědělství:**

- západní země střední Evropy mají zemědělství vysoce mechanizované, intenzifikované a moderně rozvinuté,
- V ostatní země v zemědělství zaměstnáno stále vysoký podíl obyvatelstva (především Polsko)

- **Těžba nerostných surovin, průmysl a energetika:**

- bezvýznamná těžba ropy a zemního plynu, závislost na dovozu
- významná těžba černého a hnědého uhlí (Německo, Polsko, ČR)
- většinu elektrické vyrábějí tepelné (Polsko, Německo) a jaderné (ČR) elektrárny. Rakousko odmítá jadernou energetiku (energie z hydroelektráren), Německo od jaderné energetiky ustupuje
- Německo je země s největší produkcí průmyslu v Evropě. Ve všech ostatních zemích je průmysl na poměrně vyspělé úrovni.

Socioekonomická charakteristika

- **Služby:**

- v Německu (Frankfurt) a Švýcarsku (Ženeva) sídla významných bank a nadnárodních korporací
- germánské země střední Evropy mají špičkové služby orientované na cestovní ruch (horská střediska, lázeňská místa, množství historických památek, galerií, muzeí, ...).
- V ostatních zemích střední Evropy se cestovní ruch a služby stále rozvíjí, avšak některá místa v poskytování služeb na špičkové úrovni (Praha, Budapešť)

- **Doprava:**

- doprava hraje velkou roli
- Země jsou většinou tranzitní (křižovatky cest východ-západ a jih-sever)
- poměrně hustá dopravní síť. Germánské země střední Evropy i dostatečně modernizované
- světově i regionálně významné přístavy (Hamburk, Brémy, Gdaňsk)
- říční doprava – především Dunaj
- světově i regionálně významná letiště (Frankfurt, Mnichov, Berlín, Vídeň, Praha, Budapešť)

Německo

- 16 spolkových zemí s poměrně silnými kompetencemi (na úrovni NUTS 1)
- Po Rusku druhý nejlidnatější stát v Evropě, ale rozmístění obyvatelstva nerovnoměrné
- Na S a V protestanti, na J a v Porýní převaha římských katolíků, početná muslimská komunita mezi přistěhovalci
- Hospodářsky nejsilnější evropskou zemí, problémem zejména na poč. 90. let bylo sjednocení Německa
- Zemědělství je velmi intenzivní
- Nerostné zdroje, na kterých byl původně založen rozvoj průmyslových oblastí, jsou z velké části vytěžené, přesto těžba hnědého uhlí (v Lužické pánvi a v oblasti měst Halle a Lipsko) a draselných solí (Hannover),...
- energetika - spalování fosilních paliv (zejména Porúří), hydroelektrárny (alpské řeky), jaderné el. uzavírány
- Hutnictví + barevná metalurgie (Krupp-Thyssen), strojírenství (Bosch), výroba dopravních prostředků (VW, BMW, Porsche) a obráběcích strojů, elektrotechnický a elektronický průmysl (Siemens, Infineon, Osram,...) a přesná mechanika a optika (Carl Zeiss), potravinářství
- Vyspělá doprava vč. říční (Rýn) a námořní

Švýcarsko

- průměrná nadmořskou výška přes 1300 m n. m., Alpy zabírají cca 60 % území a vyplňuje stř., J a JV část země a dělí se na dvě, která od sebe dělí údolí Rhône a horního Rýna
- početné horské řeky - důležitý zdroj el. energie, velká jezera - rekreační účely
- Ve střední části Švýcarská plošina (Mittelland), cca 30 % území, zde většina hosp. aktivit a více než 75 % obyvatel, hustota zalidnění značně vysoká – 177 obyv./km²
- obyvatelstvo vnitřně homogenní (švýcarská národnost), ale 4 tzv. národní jazyky: němčina, francouzština, italština a rétorománština, cca 9 % obyvatelstva uvádí jiný jazyk ← cca 20 % přistěhovalců
- Patří mezi hospodářsky nejvyspělejší státy světa, ve službách 70 % pracujících
- Nerostné zdroje docela malé
- Přírodní podmínky nevhodné pro zemědělství, pouze skot chovaný na horských loukách (tzv. alpský typ chovu; patří svojí užitkovostí k nejlepším v Evropě), vinná réva (JZ) a ovoce ⇒ potravinářský prům. orientován na zpracování mléka + výroba čokolády
- Průmysl charakteristický vysokou specializací a obory s vysokou přidanou hodnotou (výroba jemné mechaniky a měřících přístrojů, silný elektronický a elektrotechnický průmysl), nejvýznamnější farmaceutický průmysl
- Na hydroenerg. potenciálu spočívá hutní výroba (feroslitiny, slitiny hliníku ad.), využití dovezených surovin
- významná pozice v evropské mezinárodní silniční, železniční i letecké dopravě, důležité alpské průsmyky (Velký sv. Bernard, sv. Gotthard, Simplon, Bernina, Furka, atd.)
- Významným zdrojem příjmů je cestovní ruch (vysokohorská turistika + lyžařské areály, památky)
- Část švýcarské prosperity je založena na dobře fungujícím a důvěryhodném bankovníctví a pojišťovnictví
- Sídlo významných obch. firem a mezinárodních institucí (WTO, ILO, ICRC, IOC) nebo část administrativy OSN
- Není členem EU ani NATO, členem OSN se stalo až po referendu v roce 2002. Členem pouze WTO, OECD a společně s Lichtenštejnskem, Norskem a Islandem EFTA

Rakousko

- Různorodost krajinných typů s převahou hornatin → velmi příhodné pro rozvoj cestovního ruchu
- Dunaj = sídelní a dopravní osa
- Světový význam – těžba magnezitu, významná těžba kamenné soli
- Podíl ZP cca 1/3 rozlohy státu (z toho > 50 % TTP), lesní půda > 40 %
- Rel. vysoký podíl venkovského osídlení a historicky podmíněná koncentrace obyvatelstva do hlavního města Vídně
- Vysoce rozvinutá tržní ekonomika, konkurenčními výhodami vysoce kvalifikovaná pracovní síla, kvalitní institucionální zabezpečení a vysoká úroveň úspor
- V primárním sektoru cca 5 % prac. síly, důraz na mimoprodukční funkce zemědělství, převaha ŽV (chov skotu na mléko v horských oblastech a chov prasat V)
- Průmysl a stavebnictví cca 1/3 zaměstnanosti, exportní orientace (SRN, Itálie a Francie) a vysoký počet malých a středních podniků
 - tradice strojírenství, hutnictví, chemický prům. (dominuje státem kontrolovaná ÖMV s diverzifikovanou strukturou výroby)
- Rozhodující podíl na pracovních příležitostech terciární sektor (cca 2/3), orientován na mezinárodně obchodovatelné služby
 - Rozvinutý zejména bankovní sektor (Erste Bank, Bank Austria Creditanstalt)
 - Silný mezinárodní cestovní ruch,
 - Doprava s kvalitní technickou infrastrukturou, vysoký podíl tranzitní dopravy
- Hodnota HDP na obyvatele patří k nejvyšším v Evropě

Maďarsko

- Centrální část někdejších historických Uher
- Současné vymezení hranic pochází teprve z období po 1. sv. válce (Trianonská smlouva)
- Většinou nížinaté a převládají roviny
- Klima střeoevropského typu s rysy kontinentality
- Vysoké zastoupení orná půda, často dobré bonity. Lesů málo → dobré předpoklady pro zemědělství
- Nerostné zdroje – rudy hliníku, málo paliv (hnědé uhlí, místy ropa, zemní plyn, černé uhlí)
- Koncentrace obyvatelstva do hlavního města a přítomnost velkých venkovských obcí; stupeň urbanizace cca 65 %
- Radiální uspořádání dopravních os kolem Budapešti a státní hranice bez výrazných bariér (největší hraniční bariérou je část toku Dunaje na severozápadě státu) umožňují Maďarsku mít výraznou dopravní a obchodní úlohu ve střeoevropském a balkánském prostoru
- Delším transformačním obdobím v porovnání s dalšími státy
- Významným článkem ekonomiky je zemědělství
- Průmysl je značně závislý na dovozech
- Silně rozvinutý terciérní sektor je výsadou hlavního města
- Hlavní turistickou oblastí kromě atraktivního hlavního města i Balaton

Slovensko

Irena Smolová et al. Regionální geografie Slovenska. Olomouc: Katedra geografie, PŘF UPOL, 2008. URL

<<http://geography.upol.cz/soubory/lide/smolova/RGSR/ucebnice/index.html>>

Vladimír Herber. Fyzická geografie Slovenska. Brno: Geografický ústav PŘF MU. URL

<http://www.herber.webz.cz/www_slovakia/index.html>

Alena Dubcová et al. Geografia Slovenska. Nitra, 2008. URL

<<http://www.kgrr.fpv.ukf.sk/GSR/index.htm>>

Polsko

- Rysy geografické polohy podobné Německu: na S Baltské moře , na J hory (Sudetská soustava a Karpaty)
- Povrch tvoří monotónní krajina nížin a pahorkatin, modelována pevninským zaledněním ve 4H
- Přes drsnější klima v porovnání s našimi nížinami dobré předpoklady pro zemědělství (v jižní části také dobrá bonita půd vyvinutých na spraších)
- Nerostné zdroje: těžba rud mědi a černého uhlí a stříbra (nejvíce v Evropě), kamenná sůl, hnědé uhlí a síra
- Na S jezera ledovcového původu, řeky Odra a Visla
- Koncentrace městského obyvatelstva nejen do hlavního města, ale i do průmyslové oblasti Horního Slezska
- Rozsáhlá emigrace Poláků do zahraničí
- Transformace ekonomiky, silná pozice těžkého průmyslu a nadprůměrně významné zemědělství
 - Orná půda zaujímá téměř 1/2 území. Zemědělství však málo efektivní, což mj. způsobuje i velká rozdrobenost vlastnictví půdy

Estonsko

- v SZ části Východoevropské roviny
- Estonci 70 % obyvatelstva + početná ruská menšina
- průmysl potravinářský a dřevozpracující, založené na rozvinutém zemědělství, lesnictví a rybolovu, stavba lodí
- Průměrná nadmořská výška 50 m n. m.; reliéf zvlněný působením pevninského ledovce
- málo nerostného bohatství, významnější ložiska ropných břidlic a vápence
- Po získání nezávislosti v roce 1991 obnovu hospodářství a nastartování hospodářského růstu, 1994 jako první země na světě rovnou daň z příjmu, růst podporován přísunem kapitálu ze skandinávských zemí
- Hospodářství založeno převážně na službách (IT, telekomunikace a bankovníctví)
- Přes estonské přístavy prochází i významná část ruského zahraničního obchodu, mimo jiné i ruská ropa

Lotyšsko

- Průmyslový a zemědělský stát
- Hl. prům. odvětví: strojírenství, elektrotechnika, radioelektronika, papírenský, chemický, potravinářský, textilní, dřevozpracující a průmysl stavebních hmot
- Průmyslová střediska: Riga, Daugavpils, Liepāja a Jūrmala
- Kromě těžby rašeliny nemá zdroje nerostných surovin
- Velký přínos financí zaznamenává tranzitní přeprava ruského zboží územím Lotyšska a přes přístavy dále do světa.
- V zemědělství převládá živočišná produkce (skot a prasata), rybolov
- K vůli velkému počtu lesů a stromů se zde vyskytuje jantar
- Rychlý růst HDP a příjmů obyvatelstva vedl k výraznému zvýšení spotřebitelské poptávky, následné inflaci a současně k růstu schodku běžného účtu a zahraničního dluhu. Ekonomika se tak dostala na sestupnou fázi již před globální ekonomickou krizí
- 1. ledna 2014 Lotyšsko přistoupí jako 18. člen do eurozóny
- 62,1 % obyvatel etničtí Lotyši, ruská menšina (cca 26,9 %)

Litva

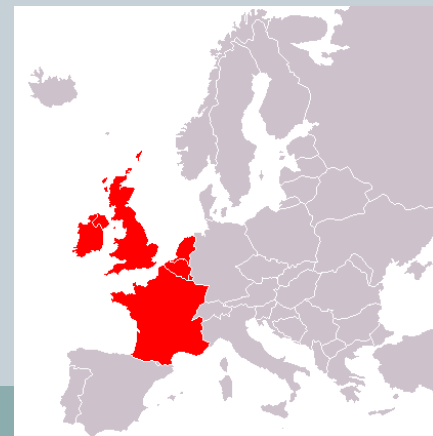

- 90 km písečného mořského pobřeží, značná část Kurský záliv, oddělený od moře úzkým písečným poloostrovem = Kurská kosa (rozdělen mezi Litvu a ruskou Kaliningradskou oblast), od roku 2000 UNESCO
- Obyvatelstvo: Litevci 83,45 % významná polská (6,74 %) a ruská (6,31 %) menšina
- Průmyslový a zemědělský stát
- V zemědělství převažuje ŽV (prasata, skot, koně a drůbež)
- Hl. prům. odvětví: strojírenství, elektrotechnika, radioelektronika, papírenský, chemický, potravinářský, textilní, dřevozpracující průmysl a průmysl stavebních hmot (koncentrace do měst Vilnius, Kaunas, Klaipėda a Šiauliai)
- slabá surovinová základna, produkce el. E. závislá na jaderné energetice (Ignalinská jaderná elektrárna; od 1.1.2010 je v souladu s přístupovou dohodou k EU odstavena. Připravuje se její nahrazení moderní elektrárnou v tomtéž areálu)
- Světoznámá produkce jantaru.

Západní Evropa – vymezení

- Státy, které patří do západní části Evropy, jsou jedny z nejprůmyslovějších a nejvyspělejších nejen v Evropě, ale i ve světě
- Řadíme sem Velkou Británii, Irsko, Francii, Monako, Belgie, Lucembursko a Nizozemí

Fyzickogeografická charakteristika

- **povrch** – převážně nížinatá a pahorkatinná oblast + pohoří
- 1. kaledonské a hercynské vrásnění – oblast Britských ostrovů (Skotská vysočina), sever Francie, jih Belgie a Lucembursko (Ardeny)
- 2. alpínsko-himálajské vrásnění – jih a východ Francie (Alpy, Pyreneje)
- 3. sopečný (třetihorní) původ – Francouzské středohoří
- 4. velký vliv čtvrtohorního a horského zalednění (sever Britských ostrovů, Alpy, Pyreneje)
- **půdy** - hnědozemě a kambizemě, luvisoly, kambisoly, podzoly, rankery, litosoly, rendziny (vápencové plošiny), údolí řek, ústí řek – fluvisoly nebo gleje → vysoká úrodnost půd, intenzivní zemědělství, ale nedostatek zemědělsky obdělávané půdy
- **klima** je převážně mírně vlhké, dle klasifikace W. Köppena je to mírně teplé klima s rovnoměrným rozložením srážek během roku
- Vlhké a oceánické – na pobřeží a v přímořských oblastech působení oceanidy, směrem do vnitrozemí srážek ubývá a podnebí je přechodné mezi oceánským a vnitrozemským.
- Lokální rozdíly, např. Francie – severozápad = chladná léta, mírné zimy, jihovýchod = mírné vlhké zimy, suchá horká léta, v části Velké Británie a v Irsku je vlhké oceánské podnebí zmírňováno Golským proudem (chladná léta, ale mírné zimy)
- **vodstvo** – řeky mají převážně srážkovo-sněhový nebo oceánicko-fluviální režim, jedná se o region, v němž ústí do moří významná veletoky (Rýn, Seina, Loira, Rhóna, Temže)
- **biota** – převážně listnaté lesy, pouze na jihu Francie středomořská vegetace, fytogeograficky přísluší k atlantsko-evropské provincii eurosibiřské podoblasti holarktidy.

Znaky

- většina západoevropských zemí vlastnila rozsáhlá koloniální území, odkud proudily nerostné suroviny. Některé z těchto dnes nezávislých zemí jsou dosud na západoevropských státech závislé. Británie, Francie a Nizozemí mají dodnes vlastní zámořská území.
- výhodná poloha při Atlantském oceánu již v minulosti podporovala v západní Evropě hospodářský rozvoj, především obchod, námořní dopravu a služby → ekonomicky nejvyspělejší částí celého světadílu → vysoká životní úroveň (i v celosvětovém měřítku)
- v minulosti podpora Marshallovým plánem, tudíž země se vyvíjely mnohem rychleji a efektivněji než v ostatních částech Evropy (dodnes si udržují jistý náskok před ostatními evropskými státy)
- tradiční odvětví - průmysl a obchod, velká města s funkční specializací, která jsou vzájemně areálově propojeny, dnes také značná orientace na služby a administrativu (Brusel, Luxemburg, Paříž, Londýn)
- vysoké příjmy ze sféry služeb a z cestovního ruchu
- centrum regionální i nadregionální integrace (všechny státy vyjma Monaka jsou členy EU; Belgie, Francie, Nizozemsko a Velká Británie členy NATO), regionální integrace zemí Beneluxu (celní a hospodářská unie)
- jazykově pestrá s náboženskou fragmentací a nemá (na rozdíl od Středomoří) společné kulturní dědictví
- dnes četné problémy s migrací obyvatelstva – přistěhovalectví, složitá asimilace kultur a náboženství (Francie, Belgie – problémy s muslimskou komunitou, ve Francii navíc ještě s migrací z Afriky) x zdroj levné pracovní síly
- Většina území má mírné, přímořské podnebí, jen jižní Francie – podnebí středomořské
- velký význam námořní i říční dopravy – oblast velkých řek, vzájemně propojených průplavy (Temže, Rýn, Rhóna, Seina, Loira)
- významná ložiska ropy a zemního plynu v šelfových mořích (Velká Británie, Nizozemsko), ale nedostatek nerostů – v minulosti a částečně i dnes dovoz z kolonií

Socioekonomická charakteristika

- **Obyvatelstvo:**

- region má velkou hustotu zalidnění a je zde vysoký stupeň urbanizace
- žijí hlavně ve městech, velká města jsou středisky kultury, vzdělanosti a cestovního ruchu
- jazyky – obyvatelstvo mluví románskými, germánskými, keltskými jazyky
- náboženství – převažují katolíci a protestanti, mezi přistěhovalci je silná muslimská menšina

- **Zemědělství:**

- vysoce mechanizované, intenzifikované a moderně rozvinuté, přestože je kromě Francie v zemích západní Evropy nedostatek zemědělské půdy
- velké množství výrobků potravinářského průmyslu jde na export, především do dalších evropských zemí
- významným odvětvím ve většině států regionu je také rybolov

Socioekonomická charakteristika

- **Těžba nerostných surovin, průmysl a energetika:**
 - zdroje většinou nestačí potřebám místního rozvinutého průmyslu
 - významná jsou ložiska ropy a zemního plynu v šelfu Severního moře a uhlí ve Velké Británii a ve Francii (Alsasko-Lotrinská pánev)
 - většinu elektrické vyrábějí tepelné elektrárny, výjimkou je Francie, kde jasně dominuje jaderná energetika, v Nizozemsku má významný podíl také výroba elektrické energie z alternativních zdrojů
- **Služby:**
 - sídla významných mezinárodních institucí (EU, NATO, Mezinárodní soudní dvůr, Sekretariát Commonwealthu,...)
 - sídla významných bank a nadnárodních korporací
 - špičkové služby orientované na cestovní ruch (přímořská i horská střediska, lázeňská místa celosvětového věhlasu, množství historických památek, galerií, muzeí, ...)
- **Doprava:**
 - hustá a moderní silniční síť (dálniční tahy)
 - moderní železniční síť (TGV ve Francii, Eurotunnel)
 - světově i regionálně významné přístavy (Liverpool, Portsmouth, Le Havre, Marseille, Antverpy, Rotterdam)
 - rozšířená těžkotonážní říční doprava – splavnost řek díky systému průplavů (Rýn, Máva-Mosela)
 - světově i regionálně významná letiště (Londýn, Paříž, Amsterdam)

Spojené království VB a Severního Irska

- K Británii patří i řada ostrovů a souostroví - od S: Shetlandy, Orkneje, Vnější a Vnitřní Hebridy, při pobřeží Walesu Anglesey, na JZ Scilly, na J Wight
- Povrch má 2 odlišné části: 1) Anglie + S Irsko rovinatá až pahorkatinná, ve Skotsku a Walesu převládají hory
- V S Anglii pohoří Penniny - v okrajových částech historicky známý výskyt uhelných slojí a železné rudy
- Podnebí vlhké, často větrné, výrazně ovlivňované teplým mořským proudem, vysoká četnost výskytu mlh
- Nerostné bohatství umožnilo Británii stát se kolébkou průmyslové revoluce a světovou průmyslovou velmocí
 - zásoby kvalitního černého uhlí z velké části vytěženy;
 - Zásoby železné rudy jsou prakticky vyčerpány (dnes již jen těžba ve stř. Anglii)
 - Významná produkce soli a kaolinu
- 70. léta – ropa a zemní plyn těžené v šelfu Severního moře
- Tradiční obory (hornictví, hutnictví, stavba lodí) v útlumu, nová odvětví: např. chemický a petrochemický průmysl, elektrotechnický a elektronický průmysl, letecký průmysl...
- V mezinárodním styku klíčová role námořní dopravy, řada přístavů
- 90 % populace ve městech, vysoká průměrná hustota zalidnění, ale rozmístění obyvatelstva velmi nerovnoměrně
- Silný sektor služeb
- Na sklonku 90. let získaly Skotsko, Wales i Severní Irsko určitou formu samosprávy

Irsko

- Irsko je v Evropě "vysunuto" nejvíce směrem k Severní Americe, což mu v posledních stoletích dodávalo zvláštní strategický význam (kdysi s ohledem na kladení podmořských telegrafních kabelů, poté v letecké dopravě na prvních transoceánských linkách atd.).
- Klima je teplotně mírné a dosti vlhké, časté silné větry jsou velkou překážkou pro stromovou vegetaci, ve využití ploch je tudíž mnoho pastvin.
- Nerostné bohatství není významné, jedinou výjimku představují zásoby rud zinku (největší evropský producent), především ve středním Irsku.
- pozoruhodným způsobem k výraznému hospodářskému vzestupu
 - promyšlená státní strategie ve stimulaci vzdělanosti, podpoře zahraničních investorů a výběru perspektivních odvětví, využití fondů EU, jazyková orientace na angličtinu, "britská" pracovní a společenská kultura a adaptabilita, ale i dlouhodobě existující diference vůči cenové hladině v Británii
- od sousední Británie v Irsku silně převládají římstí katolíci (94 % věřících)
- velkým podílem high-tech, mimořádně se posílil sektor služeb
- V kdysi zcela převládajícím zemědělství má větší význam živočišná výroba

Francie

- Různorodost krajinných typů, příhodné klima a dostatek historických objektů a památek → mimořádný rozvoj cestovního ruchu
- Stagnace počtu obyvatel překryta imigrací
- V sídelní struktuře dominantní role hlavního města
- Dlouhodobě centralizovaný stát, avšak nyní uplatňuje samosprávu na dvou regionálních úrovních (kraje, departementy)
- Vysoce rozvinutá tržní ekonomika
 - Důraz na mimoprodukční funkce zemědělství a usilují o rozsáhlé dotace pro svůj agrární sektor
 - Průmyslová výroba prodělala (hl. na V a S) transformaci odklonem od tradičních odvětví
 - Významná produkce el. energie založena hl. na jaderných elektrárnách
 - V minulosti významná těžba černého uhlí a železné rudy (Lotrinsko) je již jen na nízké úrovni. Významnější těžba živce, sádrovce a produkce soli.
 - Rozvinutý terciární sektor, na dobré úrovni je doprava, zdravotnictví a cestovní ruch

Le relief de la France

Le relief de la France se caractérise par une grande variété de paysages : plaines et plateaux pour la moitié de la superficie du pays, massifs anciens et montagnes jeunes.

Plaines et plateaux

Plaines et plateaux se caractérisent par un relief général plat. Ils occupent surtout l'ouest et le nord du pays. Ils sont souvent parcourus par des fleuves, et la circulation y est facile. Ce sont des régions de forte activité agricole.

Monts d'Arrée
384 m

Les massifs anciens

Les massifs anciens ont une altitude moyenne. Leurs sommets sont usés par l'érosion, donc arrondis, et les pentes sont douces. On parle de moyennes montagnes. Dans le Massif central se trouvent le Cantal, le plus important massif volcanique européen, et les 80 volcans de la chaîne des Puys, endormis depuis 6 000 ans.

Puy de Sancy
1 885 m

Pic de Vignemale
3 298 m

Les montagnes jeunes

Les montagnes jeunes sont les reliefs les plus récents. Les sommets sont élevés et pointus, les pentes vigoureuses et les dénivellations importantes. Les Alpes et les Pyrénées sont les massifs les plus élevés. À 2 500 m commence la haute montagne, avec de magnifiques paysages de rochers et de glace. Le plus haut sommet d'Europe se trouve dans les Alpes, c'est le mont Blanc.

	Massifs anciens (de 200 à 1 500 m d'altitude)
	Plaines (moins de 200 m d'altitude)
	Montagnes jeunes (plus de 1 500 m)
	Sommets des massifs
	Sommets des montagnes

ARDENNE

Grand Ballon
1 424 m

BASSIN
PARISIEN

Crêt de la Neige
1 718 m

JURA
VOSGES

Mont Blanc
4 808 m

MASSIF
CENTRAL

ALPES

Monte Cinto
2 710 m

BASSIN
AQUITAIN

PYRÉNÉES

CORSE

À RETENIR

1 La France a plus ou moins la forme d'un hexagone. Le pays se trouve au cœur de l'Europe. Aucun point du territoire n'est à plus de 500 km de la mer.

2 Le relief de la France offre une grande variété de paysages.

3 2 grands ensembles de plaines et de plateaux occupent la moitié de la superficie du pays : le Bassin aquitain et le Bassin parisien.

4 Au sud et à l'est s'élèvent les principales chaînes de montagnes du pays.

Plaine : étendue plate à faible altitude.

Plateau : étendue plate dominant les environs.

Massif : groupe de montagnes.

Érosion : usure du sol par la pluie, le vent, le gel...

Dénivellation : différence d'altitude.

Les zones climatiques en France

Le climat océanique

Sur les côtes de l'Atlantique et de la Manche (surtout en Bretagne), les hivers sont doux et les étés frais.

Il pleut souvent, mais en petite quantité. Le temps est très **variable**. Vers l'intérieur des terres, il pleut moins souvent, mais en plus grande quantité. L'hiver peut être très froid, l'été très chaud.

Le climat semi-continentale

Il est présent dans les plaines et les collines loin des mers et de l'Océan (Champagne, Lorraine, Alsace, Bourgogne et Franche-Comté). Le temps est souvent extrême : les hivers sont très froids (chutes de neige), les étés très chauds.

Le climat montagnard

Il est présent dans les Alpes, le Massif central, les Pyrénées, le Jura et les Vosges. C'est un climat **imprévisible** : selon les vallées et les semaines, il peut faire très froid ou très chaud, il peut pleuvoir beaucoup ou pas du tout. Les hivers sont généralement très enneigés.

Le climat méditerranéen

Comme son nom l'incique, c'est le climat des bords de la Méditerranée, en Languedoc, Provence et Corse. Les hivers sont doux, les étés très chauds. Printemps et automne sont très humides (avec de nombreux orages).

À RETENIR

1 La France fait partie de la grande zone climatique tempérée. Mais on peut distinguer 4 types de climats en France.

2 Le climat océanique se caractérise par des températures assez douces et des pluies régulières.

3 Le climat semi-continentale connaît des étés chauds et des hivers froids.

4 Le climat méditerranéen connaît des étés chauds et des hivers doux.

5 Le climat montagnard est **imprévisible**.

Variable :
qui change souvent.

Imprévisible :
qu'on ne peut pas prévoir.

La pollution en France

Légendes de la carte :

La pollution de l'air

Dans les grandes villes, la circulation automobile et les usines provoquent une pollution de l'air, qui s'aggrave durant les périodes sèches et chaudes de l'été.

Les régions industrialisées

Dans les régions industrialisées, souvent très urbanisées, le sol, l'eau et l'air sont plus pollués.

La pollution des côtes

Dans les régions industrialisées, urbanisées ou très touristiques, le risque de pollution des côtes est plus grand.

Les zones humides menacées

Les zones marécageuses sont un refuge pour de nombreuses espèces animales et végétales. Leur destruction contribue à la disparition de ces espèces.

La circulation des camions

Dans certaines vallées des Alpes et des Pyrénées, la circulation des camions provoque une pollution de l'air.

Les nitrates

Dans les régions très agricoles, le sol et les eaux sont pollués par les nitrates rejetés par les fermes d'élevage ou causés par l'emploi d'engrais.

Les feux de forêts

Dans le sud de la France, les incendies de l'été, fréquents, menacent la survie des espèces animales et végétales.

À RETENIR

1 Plusieurs sources de pollution menacent les milieux naturels en France.

2 Dans les régions agricoles, les **nitrates** polluent les eaux et les sols. Dans les grandes villes et les régions **industrialisées**, l'air, le sol et

l'eau sont pollués par la circulation automobile, les déchets et les usines.

3 La pollution des côtes, la disparition des zones humides et les feux de forêts menacent la survie de certaines espèces animales et végétales.

Industrialisé :

où il y a beaucoup d'usines.

Urbanisé :

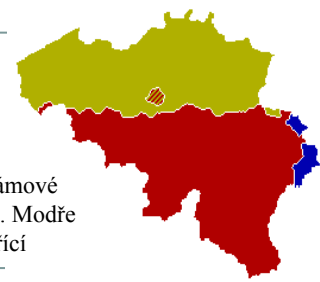
construit, transformé en ville.

Nitrate :

substance polluante.

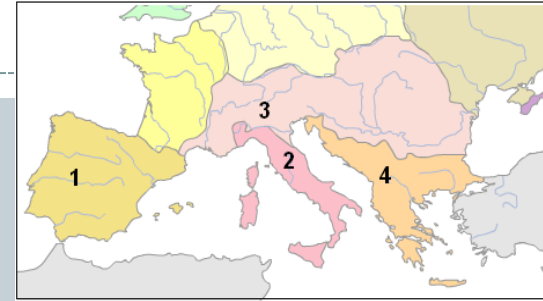
Benelux

Žlutá barva - Vlámové
červená - Valoni, Modře
- německy hovořící
obyvatelstvo.

- Tyto tři státy se v r. 1944 rozhodly pro integraci v rámci celní unie, v platnost vstoupila v r. 1948
- Pro celé Nizozemí a velkou část Belgie je typický rovinatý reliéf. Značná část pod úrovní hladiny oceánu. Hornatější je JV část Belgie (pohoří Ardeny).
- Kvůli neustálým problémům s mořem vybudovali Holanďané velké množství odvodňovacích kanálů a hrází
- Hustota zalidnění je velmi vysoká ve všech 3 státech. Nizozemí má nejvyšší hustotu zalidnění v Evropě a jednu z nejvyšších na světě
- Na nizozemském území se nachází jedna z nejvýznamnějších konurbací Evropy *Randstad Holland* – jádro tvoří nizozemská města Amsterdam, Rotterdam, Utrecht a Haag
- Národnostní složení všech 3 států pestré
 - **Belgie** je rozdělena na severní část obývanou Vlámami, jih osídlený Valony a dvojjazyčný Brusel
 - Největší podíl cizinců (cca 42 %) žije v Lucembursku
- Státy Beneluxu patří mezi nejrozvinutější státy světa
- Už ve středověku patřili Holanďané k významným obchodníkům. Nizozemí zařadilo mezi významné koloniální velmoci. Do sféry jeho vlivu patřila území po celém světě.
- Výhodná poloha u Atlantského oceánu umožnila rychlý rozvoj měst
- Zemědělství velmi intenzivní a mechanizované. Převládá ŽV nad RV. Specialitou v Nizozemí je pěstování květin (tulipány, chryzantémy a další květiny). Rozšířené je pěstování ovoce a zeleniny v obřích sklenících.

Jižní Evropa - vymezení

- Pyrenejský poloostrov – Španělsko a Portugalsko
- Apeninský poloostrov – Itálie
- Balkánský poloostrov – Řecko
- K jihoevropským státům patří také státy s malou rozlohou: Andorra, Vatikán, San Marino, Monako a Malta

- Specifické charakteristiky přírodních prvků Středozeří jsou dány její polohou v subtropích (mediteránní typ) s dostatkem tepla, v letních měsících naopak nedostatkem srážek, které mají především sezónní charakter.
- Přírodní prvky ovlivňuje také rozložení pevnina moří, značná plošná rozloha v poledníkovém i rovnoběžkovém směru, geologický a tektonický vývoj.
- Převládá horský reliéf alpínských vrásvozlomových struktur, plošně rozlehlé jsou i hercynské struktury.
- Poklesy ker zapříčinily vznik depresí, které se zalily mořem. Pohyby ker probíhají i v současnosti a projevují se častým zemětřesením a vulkanismem.
- Přírodní podmínky (teplota vzduchu, srážky) umožnily rozvoj zemědělství již od dob starověku

FG regionalizace J Evropy

- Region spadá pod několik fyzicko-geografických
- regionů pod oblast:
- **1 Iberskou**
- **2 Apeninskou**
- **3 částečně Alpsko-karpatskou**
- **4 částečně Balkánskou**

- v hlavní starověku sídlem evropské civilizace
- Staří Řekové, Římané
- Ve Vatikánu sídlí hlava katolické církve - papež František
- Na začátku novověku tržiště obchodu a rozvoje kultury přeneseno spíše k zemím na pobřeží Atlantského oceánu a význam Středomoří a hlavně Jižní Evropy upadl
- převážně chudší země, nejvýznamnější příjmy z cestovního ruchu
- většina podporována EU
- významné zemědělství
 - ovoce, olivy, fíky, víno
 - velké množství slunečných dní, velkým rizikem sucho a požáry

Španělsko

- Konstituční monarchie, součástí Baleáry, Kanárské ostrovy a 2 města na africkém pobřeží (Ceuta a Melilla)
- S - horský masiv Pyreneje, vnitrozemí náhorní plošina Meseta
- Vlhké oblasti – S hranice s Portug., podél Biskajského zálivu, Pyreneje a jejich podhůří, ke Středozevnímu moři. Suchý střed a J znaky klimatu S Afriky; JV země je jedním z nejsušších míst v Evr. (200 mm/rok)
- Bohatá historie, křížení civilizačních proudů mezi Afrikou a Evropou - křesťanské a arabské kulturní vlivy, ale i vliv židovské nebo cikánské kultury
- Konec 15. století - doba největšího rozmachu, zámořské objevy, koloniální mocnost
- Hustota zalidnění nízká, osídlení nerovnoměrné - husté přímořské oblasti a ostrovy, vnitrozemí (kromě madridské aglomerace) osídleno řídce
- Od Španělů (75 % obyv.) se jazykově a kulturně odlišují Katalánci na SV a Galicijci na SZ (románské jaz.); Baskové na S - izolovaný jazyk euskera
- 50. léta 20. století - zaostávající země Evropy, za pomoci zahraničního kapitálu restrukturalizace hospodářství a posílení významu progresivních prům. oborů
- V 70. letech investovaly do výstavby montážních závodů velké světové ⇒ významný evr. výrobce montovaných automobilů
- Zemědělství významným sektorem (převažuje RV), rybolov
- Široké spektrum těžených surovin, ale výjimečně větší zásoby (kromě černého uhlí, ale těžba utlumena); sádrovec (nejvíce v Evropě), rudy (včetně uranu a rtuti), soli a síra
- Významná je námořní doprava, včetně kobotážní plavby
- Cestovní ruch

Portugalsko

- Součástí Azory a Madeira v Atlantském oceánu, mají jistou autonomii
- Vnitrozemí je, zvláště na severu, hornaté - nejvyšší nadmořské výšky však pod úrovní 2000 m (JV od Porta)
- Kombinace středomořských klimatických vlivů s oceánickými
- Paliva zcela chybějí, těží se některé rudy barevných kovů
- Historie v mnohém souběžná se španělskou - období námořní expanze → koloniální mocnost
- Koncentrace obyvatelstva: 1) aglomerace hlavního města, 2) na S město Porto; Pobřeží (hl. v S a stř. části) je zalidněno více než vnitrozemí
- 20. století - zaostávající a silně agrární země Evropy. Po pádu místního fašismu v 70. letech, a zejména po integraci do evropských struktur výrazná změna. Ve 2. polovině 90. let nastal trvalý a rychlý meziroční růst HDP (i 4 % ročně), který se však v posledních letech snižuje. V současné době velké finanční problémy.
- Zemědělství zůstává pro Portugalsko významným sektorem NH s vysokým podílem na zaměstnanosti, ale díky rozdrobenému vlastnictví pozemků není příliš efektivní
 - Převažuje RV (produkce vína a korku z korkového dubu na jihu státu /největší světový producent/), exportní komoditou kromě vína i rybí produkty; ŽV spíše extenzivní
- Význam tradičních výrobních odvětví (hl. TOK) vzhledem ke konkurenci využívající levnější pracovní síly v JV Asii o nižší než dříve, přesto export
- Rozvoj automobilového průmyslu nenaplnňuje očekávání, která do něj byla v devadesátých letech vkládána
- Jen minimum domácích firem dokázalo vybudovat silnou pozici ve svém odvětví
- Železniční a silniční síť poměrně řídká, významná námořní doprava
- Rozvoj cestovního ruchu

Itálie

- Velmi dlouhé pobřeží, Sicílie a Sardinie i menších souostroví a ostrovy (Liparské ostrovy, Elba); Vatikán a San Marino
- Mezi dvěma horskými systémy na severu státu (Alpy, Apeniny) je úrodná Pádská nížina
- Proslulá tektonickými a vulkanickými projevy (činné sopky Etna, Vesuv, Stromboli)
- Obyvatelstvo rozmístěno nerovnoměrně
- Zdroje nerostných surovin, ale slabé, objem zásob a těžby nedosahuje potřeb a většina surovin je dovážena
- Prům. potenciálem se řadí mezi nejvyspělejší země světa, avšak rozmístění průmyslu je nerovnoměrné
- Země nese dědictví starší agrární orientace – dlouhodobým ekonomickým problémem jsou hospodářské disproporce mezi vyspělým severem a zaostalejším jihem
 - ZP > 55 % rozlohy země, rozdrobena do mnoha malých farem; > 40 % zemědělské produkce z úrodné Pádské nížiny, ale značná část obdělávané půdy i v hornatých, málo produktivních oblastech. Převažuje RV se zaměřením na obiloviny, cukrovou řepu a zejména ovoce a zeleninu (rajčata); vinná réva, olivové sady. ŽV není významná, klesá význam rybolovu
 - Nejdůležitější průmyslové oblasti na severu země, v blízkosti hlavních přístavů a v Lombardii. Ze starých průmyslových odvětví má velkou tradici hutnický průmysl, ač je založen převážně na dovozu surovin.
 - Velký význam má dopravní strojírenství (výroba automobilů - Fiat s hlavními závody v Turíně a Miláně, motocyklů, letadel, lodí atd.) a výroba obráběcích a kancelářských strojů (Olivetti, součást Telecom Italia).
 - Na severu země je koncentrován i elektrotechnický průmysl.
 - Chemický průmysl, hl. výroba umělých vláken a plastů a gumárenství (Pirelli); v přístavních rafinériích se zpracování ropy
- Dopravní síť, hl. na S, kvalitní - důležitá námořní doprava, největší obrat mají přístavy zajišťující nakládku a vykládku pro průmyslový sever (Janov, Terst, Benátky, Livorno, z jižních přístavů je největší Taranto)
- Jedna z nejvíce turisticky navštěvovaných zemí na světě (hist. památky, hory, přímořská letoviska)

Slovinsko

- Úzký přístup k Jaderskému moři (přes 40 km pobřeží poblíž Terstu)
- Ačkoli bylo součástí balkánské Jugoslávie, kulturně i hospodářsky patří spíše ke stř. Evropě
- Alpský stát - na S Karavanky, na Z Julské Alpy. Směrem k JV hory klesají a navazují na ně krasové hřbety a zvlněné plošiny dinárské horské soustavy, která přechází do Chorvatska
- Podnebí mírné středoevropské, ovlivněné nadmořskou výškou, u pobřeží středomořské podnebí
- Rychlou slovinskou cestu k nezávislosti (1991) umožnila poměrně homogenní národnostní skladba. Obyvatelstvo tvoří převážně Slovinci (asi 90 %), zbytek tvoří menšiny.
- Nejvyspělejší částí bývalé Jugoslávie
- Výroba elektřiny >1/3 jaderná elektrárna Krško (u hranic s Chorv.), zbytek vodní a tepelné elektrárny spalující uhlí, těží se i rudy (olovnato-zinkové a rudy rtuti)
- Řada oborů průmyslu: ocelářství a barevná metalurgie, výroba cementu, těžká chemie, papírenský průmysl, obuvnický průmysl, textilní průmysl, výroba sportovního zboží - Elan, elektrotechnický průmysl - Gorenje. Největším podnikem v zemi je montážní závod automobilů Renault v Novém Městě
- Zemědělství je zaměřením srovnatelné s rakouským
- Dopravní síť dostatečně rozvinutá
- Významným zdrojem příjmů je cestovní ruch (vysokohorská turistika a zimní sporty: Triglav, Planica, Kranjska Gora, jezera Bledské a Bohinjské, na jihu je známý jeskynní systém Postojna, Slovinsko má i přímořská letoviska)

Chorvatsko

- Valná část území hornatá nebo pahorkatinná, větší nížiny jen ve Slavonii
- Podnebí na části území středomořské, ve vnitrozemí mírné střeoevropské
- Dříve heterogenní složení obyvatelstva, 2001 Srbové již jen 4,5 %
- Dříve relativně vyspělou částí Jugoslávie, kromě solidního průmyslu a vcelku úspěšného zemědělství disponuje velkým potenciálem pro ČR
- Vysoká nezaměstnanost
- Těžba: bauxit, vápence na výrobu cementu
- Největší průmyslovou lokalitou v zemi je hlavní město Zagreb
- Zemědělství více rozvinuto kolem hlavního města a ve Slavonii, na pobřeží ohniskově – doplňkový charakter (vinná réva, ovoce, zelenina, olivy)
- Doprava významná, nejdůležitějším uzlem silnic a železnic je hlavní město, na pobřeží kabotážní námořní plavba (přístav Rijeka), přímořská oblast kombinuje silniční síť s několika letišti
- Cestovní ruch
- Od 1. 7. 2013 člen EU

BiH, Černá Hora, Albánie, Srbsko, Makedonie

● BiH

- vznik a existence spojeny s válečným konfliktem
- nebyla definována etnicky, protože na jejím území žijí 3 komunity: Muslimové (srbochorvatského jazyka, nyní se označují jako Bosňáci), Srbové a Chorvati
- Těžba rud, omezená těžba pevných paliv
- méně rozvitá součástí bývalé Jugoslávie, válka hospodářství silně poznamenala a jen díky zahraniční pomoci v 2. pol. 90. let se v současnosti vyrovná slabším evropským ekonomikám
- Zemědělství, exportní komoditou je dřevo
- Turistická infrastruktura byla silně poškozena, zaminování terénu v některých oblastech, v současnosti rozvoj

● Černá hora

- velmi hornatý stát, celé území náleží k Dinárským horám
- 21. 5. 2006 referendum o setrvání v unii se Srbskem, 55,4% voličů pro samostatnost země
- multikulturní stát - Černohorci (43 %); Srbové (32 %), Bosňáci (8 %), Muslimové (5 %), Albánci (3 %)
- patří mezi nejchudší evropské země
- velký ekonomický potenciál v cestovním ruchu a těžbě a zpracování nerostných surovin, hl. hliníku, což je zde dominantní průmyslové odvětví

● Srbsko

- Dříve součástí i Kosovo
- patří k deseti k nejslabším evropským ekonomikám

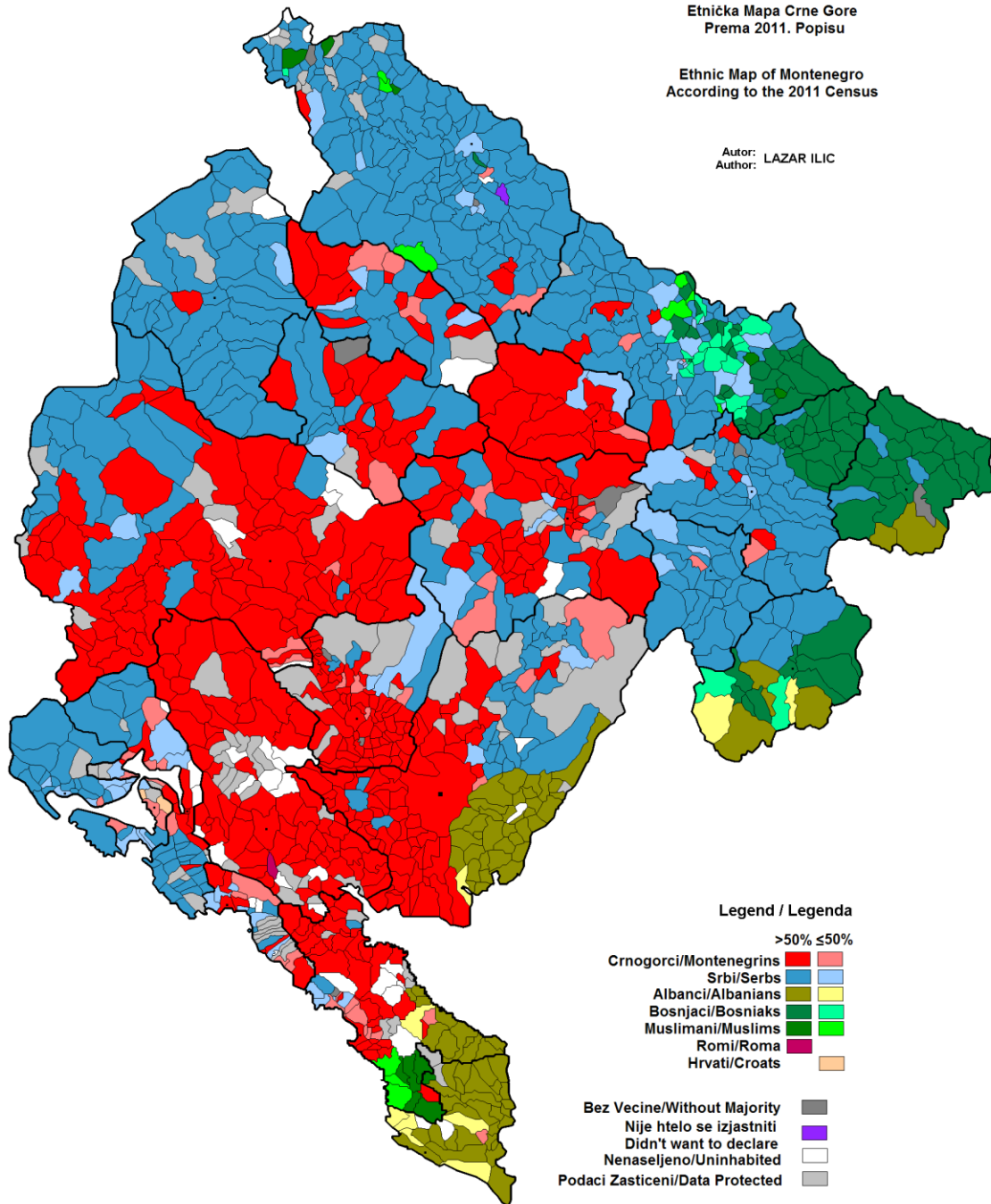
●

Etnička Mapa Crne Gore
Prema 2011. Popisu

Ethnic Map of Montenegro
According to the 2011 Census

Autor: LAZAR ILIC
Author:

Etnická struktura Černé Hory podle sčítání lidu z roku 2011

Řecko

- jih Balkánského poloostrova a četné ostrovy mezi Evropou a Asií (hl. v Egejském moři)
- Většina povrchu na pevnině i na ostrovech hornatá, hory jsou pokračováním dinárského horského systému ze západní části Balkánu
- Nerostné bohatství: vápence (suroviny pro výrobu cementu) a mramor, bauxit a hl. hnědé uhlí (paliva ale nestačí, dovoz ropy)
- Vysoký podíl věřících obyvatel (převaha pravoslavných)
- Slabší členská země EU
- Zemědělství zůstává významným sektorem HN
- Silně orientováno na námořní dopravu a řečtí rejdaři ovládají významnou část námořní dopravy ve světě. I když se většina lodí plaví pod tzv. levnými vlajkami (Malta, Kypr a Panama), je obchodní flotila oficiálně registrovaná v Řecku největší v Evropě
- Významné místo v ekonomice má cestovní ruch

Bulharsko, Rumunsko

- Transformující se státy střední a východní Evropy
- Hospodářství není plně stabilizováno
- Agrární sektor hraje vyšší roli (tabák, víno, zeleninu a ovoce).
- Potenciál v turismu (mořské pobřeží, velehory)
- **Bulharsko**
 - Stř. a V část Balkánského poloostrova
 - Pohoří se střídají s nížinami, pohoří Stara Planina tvoří i faktickou osu státu
 - Kolem řeky Marica úrodná Hornothrácká nížina
 - Přejídné podnebí mezi středomořským (na J), kontinentálním (S, podél Dunaje). srážky v horách vysoké, nížiny často suché
 - Nerostné bohatství: měď, uran, zdroje klasických paliv jsou velmi omezené (hnědé uhlí)
- **Rumunsko**
 - Spjatost s Dunajem (dolní tok), karpatská pohoří uprostřed státního území, omezený přístup k Černému moři
 - Státní nížina a rovin (J, Z, částečně V) a dále pohoří (karpatský horský systém ze všech států nejvíce v Rumunsku)
 - Kontinentální podnebí, velký rozdíl mezi létem a zimou. Nížiny často trpí suchem
 - Nerostné bohatství: rudy, zdroje pevných paliv (lignit, černé uhlí) omezené

Severní Evropa

- Poměrně bohatá na přírodní suroviny
 - Jehličnaté lesy Švédska a Finska poskytují materiál pro výrobu papíru a stavebnictví
 - prudké řeky pohánějí mnoho vodních elektráren
 - V Severním moři probíhá byltěžba ropy a zemního plynu.
 - Naleziště nerostů a kovů – železa, mědi či cínu
- Tradiční součástí obyvatelstva, podobně jako v sousedním Švédsku, Norsku ale i severním Rusku, jsou Laponci
- Stejně jako v dalších severských státech Evropy převažují protestanti (luteráni)

Švédsko

- nejvýznamnější stát evropského severu
- povrch modelován pevninským ledovcem, nejzachovalejší příroda ve Skandinávském pohoří + na dalekém severu
- jezera – cca 10 % plochy státu, největší Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren
- koncentrace obyvatelstva kolem měst Stockholm, Göteborg a Malmö, Kromě toho je ve Švédsku značný počet středně velkých měst, podobně jako další severské státy je Švédsko založeno na dobře fungující síti velkých obcí (podle jejich počtu - pouze 290 obcí, je nutno je považovat spíše za mikroregiony)
- malá hustota zalidnění, velký rozdíl mezi více zalidněným J a nepatrně zalidněným
- zásoby železných rud (v jejich těžbě je v Evropě hned za Ruskem a Ukrajinou), olova (nejvíce v Evropě) a dalších rud (mědi, stříbra, zinku, uranu) i zlata
- zemědělská půdy cca 8 %, lesy 52 % území (na S a v bezlesé plochy); J cíp Švédska - poloostrov Skone (skone), má přírodní podmínky již blízké dánským a zastoupení zemědělské půdy je tam velké
- dlouhá tradice průmyslové výroby (historicky významná je zejména švédská metalurgie), sídlo několika velkých nadnárodních společností (Volvo, Electrolux, Ericsson, Scania...)
- necelou polovinu elektřiny ve vodních elektrárnách a zhruba stejný podíl v jaderných el. (uzavírání?)
- vysoká kvalita veřejných služeb a sociálních vztahů a sociální zabezpečení obyvatelstva
- silný sektor služeb

Norsko

- Území exponováno vůči moři (Severní moře, Norské moře, Barentsovo moře), velmi složitý průběh pobřežní linie s četnými zálivy a ostrovy, ledovcová modelace reliéfu
- Rozdíl mezi hustěji zalidněným a hospodářsky aktivním J a jen ohniskově osídleným S
- Mimořádné překážky pro rozvoj poz. dopravy, kompenzace rozvinutou námořní i leteckou dopr.
- Klimaticky je pobřeží vcelku příznivé - vliv teplého Severoatlantského proudu, námořní přístavy zpravidla nezamrzají
- Konstituční monarchie, není člen EU, v referendech odmítnuto
- Hustota zalidnění velmi nízká - 14 obyv./km², nejvíce obyvatel žije kolem hlavního města Oslo
- Významné zdroje surovin (vč. zdrojů ropy a zemního plynu), značný hydroenergetický potenciál
- Těžba titanových rud a vedle Ruska je i největším evropským producentem hliníku
 - V těžařských společnostech významně zastoupen státní sektor (Statoil, NorskHydro atd.), vytvoření zvláštního vládního fondu, na který je ukládána poměrně značná část peněz získaných z vývozu ropy
- Silný je sektor energetiky (hydroenergetika), velmi významné je hutnictví barevných kovů (na bázi elektrické energie, rudy se z větší části dovážejí), slabé zemědělství kompenzováno rybolovem
- Zemědělství limitováno přírodními podmínkami (3,2 % ZP), státem silně subvencováno, přesto asi 50 % potravin je domácího původu
- Vysoká hladina vnitřních cen

Finsko

- skoro celé jeho území leží severně od 60. rovnoběžky, což jinak platí jen o Islandu
- souostroví Alandy – dominance švédštiny → autonomní statut
- modelace pevninským ledovcem, jezera ledovcového původu (cca 10 % rozlohy státu)
- Hydroenerg. potenciál by byl významný, ale využití je omezeno delším zimním obdobím, proto tepelné (cca 60 %) a jaderné elektrárny (více než 1/4), část spotřeby dovoz (Rusko)
- Lesy na více než 2/3 území - dlouho nejvýznamnějším přírodním zdrojem, ale na přelomu 20. a 21. stol. rychle rostl segment elektroniky a elektrotechniky
- Nerostné bohatství skromné, v evr. poměrech významná těžba mastku a rud chromu (1. v Evropě) a fosfátů (2. za Ruskem)
- oproti ostatním S zemím více "venkovský" charakter, cca 40 % venkovského obyvatelstva
- Velká část obyvatelstva na J státu, z větších měst jen Oulu leží na severu
- vysoce rozvinutá tržní ekonomika, exportní orientace spojená s efektivním využíváním mezer na světových trzích s průmyslovými výrobky (Nokia)
- podpora různých typů vyššího vzdělání, vědy a výzkumu a šíření nových technologií (jinak rys společný pro všechny severské státy) učinil z Finska v posledních letech jednu z nejvíce konkurenceschopných a flexibilních ekonomik na světě
- velký význam jihofinské přístavy (v zimě je provoz zajišťován za pomoci ledoborců)

Dánsko

- konstituční monarchie (království)
- částečně ostrovní, částečně poloostrovní stát (Jutský poloostrov)
- dánské území a přiléhající průlivy (Skagerrak, Kattegat, Lille Belt, Store Belt a resund) mají strategickou důležitost na námořním vstupu do Baltského moře
- pod dánskou svrchovaností i Grónsko a Faerské ostrovy (obě území mají významnou míru autonomie) + ostrov Bornholm v Baltském moři
- nížinatý charakterem (a dobré podmínkami pro zemědělství), rel. vysoká hustota zalidnění
- 85 % obyvatel bydlí ve městech, zejména v hl. městě Kodani
- úzkým pruh na využívání zdrojů ze dna Severního moře (v Evropě v těžbě ropy za Norskem a VB)
- tradiční zaměření na rybolov (zaostává však za Norskem a Islandem), rybářské přístavy j na Sa Z Jutska
- zemědělství je velmi rozvinuté, velmi specializováno, spíše na živočišnou výrobu (chov prasat), výrazné exportní zaměření
- průmysl je rozptýlen do četných malých firem (podstatná část mimo kodaňskou aglomeraci tvoří potravinářský průmysl)
- Ve službách hraje důležitou roli doprava (námořní plavba)
- Míra nezaměstnanosti nízká, propočet HDP na osobu je jeden z nejvyšších v Evropě

Východní Evropa

- Ukrajina
 - Moldavsko
 - Bělorusko
 - Rusko
-
- Viz část RG SNS a Ruska

Ostrovní regiony – vymezení

- Na základě polohy a dle moří a oceánů:
 - Středomořská (jižní) oblast
 - ✦ Středozemní, Tyrhenské, Jaderské, Jónské, Egejské moře
 - ✦ Baleárské ostrovy (Španělsko), Korsika (Francie), Sicílie, Sardinie, Liparské ostrovy (sopečné), Toskánské ostrovy (Itálie), Dalmatské ostrovy (Chorvatsko), Malta; Kréta, Jónské ostrovy, Kyklady, Saronské ostrovy, Sporady (Řecko)
 - Atlantská (západní) oblast
 - ✦ Azorské ostrovy (Portugalsko), Normanské ostrovy (V. Británie), Britské ostrovy (včetně vnitřních a vnějších Hebrid, Shetlandů, Orkneji), významný též ostrov Man (Irsko a V. Británie), Faerské ostrovy (Dánsko), Island
 - Arktická (severní) oblast
 - ✦ Špicberky, Jan Mayen (Norsko), Nová Země, Země Františka Josefa, o. Kolgujev (Rusko), Lofoty, Vesterály (Norsko, nejsou však typickým příkladem této oblasti díky blízké poloze pevninského Norska)
 - Baltská oblast
 - ✦ Fríské ostrovy – Severofríské – Rujana, Usedom, Sylt (Německo), Východofríské – Německo, Západofríské (Nizozemí)
 - ✦ Sjaelland, Bornholm, Fyn (Dánsko), Gotland, Öland (Švédsko), Saaremaa, Hiiumaa (Estonsko), Souostroví Alandy (Finsko)

Středomořská ostrovní oblast (I.)

- na styku africké a eurasijské desky – často hornatý reliéf, zemětřesení
- mediteránní podnebí – poloha v subtropích s dostatkem tepla, v letních měsících nedostatek srážek (mají sezonní charakter)
- lesy vykáceny či zničeny požáry, z křovinatých porostů převládají formace macchie - převažují vždy zelené rostliny, malý výskyt lesů urychluje erozi
- příznivé přírodní podmínky (teplota vzduchu, srážky) umožnily rozvoj zemědělství již od dob starověku
 - vysoká specializace na pěstování oliv, vína, chov ovcí; dále citrusy a jiné ovoce atd. Podobně jako jinde v pevninské jižní Evropě
- průmysl potravinářský a chemický (především petrochemický)
 - na Sicílii-umístěny rafinérie zpracovávající ropu dováženou na lodích, důvodem je geografická blízkost oblastí bohatých na ropu (Perský záliv, Blízký východ) a dostatek obyvatel
- nerostné bohatství zde není příliš významné.
- pro ekonomiku regionu byl vždy důležitý obchod (Féničané, Arabové, Benátky a další) -> vznik a rozvoj sídel v oblasti

Středomořská ostrovní oblast (II.)

- Oblast jižní Evropy byla vždy těžištěm světové kultury (Řecko, Řím, Pyrenejský poloostrov)
- Některé ostrovy se vzhledem ke své poloze staly v historii také významným vojensko-strategickým územím
 - Tento faktor je podmíněn buď centrální polohou ostrova – jako v případě Malty
- Rozmístění obyvatelstva je nerovnoměrné, převládají okrajové polohy, tzv. shluky, které jsou obvykle vzájemně izolovány
 - V rozmístění obyvatelstva se projevuje také závislost na rozšíření zemědělské výroby – nejvýraznější je pobřežní nížina Sicílie
 - Dostatek obyvatel je teprve předpokladem pro rozvoj průmyslu, který je tak umístěn především na Sicílii
- V současnosti téměř po celém Středomoří velký význam cestovního ruchu

Atlantská ostrovní oblast (I.)

- Poměrně rozlehlá – od Azorských ostrovů na jihu, přes klíčové Britské ostrovy až po jinak severský Island
- Shodným rysem pro všechny ostrovy je velký vliv oceánu ⇒ podnebí – méně teplá léta, ale mírnější zimy, dostatek srážek
 - Pro sopečný **Island** ležící na Středoatlantském hřbetu (který se jinak řadí spíše do severní Evropy), je typické už spíše subarktické klima, vnitřní část ostrova pokrývá ledovec
 - S a SZ pobřeží tvoří fjordy
 - Blízkost stacionární cyklony způsobuje proměnlivost podnebí a velký rozdíl mezi J a S pobřežím ⇒ většina obyvatel žije na JZ pobřeží, třetina v hlavním městě Reykjavíku a 90 % ve městech
 - Řeky jsou díky ledovcům a četným srážkám velmi vodnaté (levná elektrická energie)
 - Vegetace je převážně typu tundry, zvířena je chudá
 - Základem ekonomiky je ostrovně typický rybolov a zpracování ryb
 - Zemědělsky obdělávaná plocha půdy je minimální, charakteristické jsou skleníky vytápěné horkými prameny, v nichž se pěstují květiny a zelenina. (Prameny se využívají též k ohřevu vody a vytápění)
 - Převládá živočišná výroba – na pastvinách zaujímajících pětinu ostrova se chovají ovce, skot a poníci.
 - Levná elektřina pochází především z vodních a méně pak geotermálních zdrojů – díky tomuto faktoru se stal Island zemí, kde je umístěno zpracování na elektrickou energii nejnáročnějších rud – bauxitových (hliník)
 - Vlastní těžba na ostrově není významná a tak rudy na zpracování dováží lodě (lodní doprava je levná)

Atlantská ostrovní oblast (II.)

- **Faerské ostrovy**
 - „ostrovy ovcí“, dnes už nad chovem ovcí dominuje rybolov
 - Většina obyvatel v hlavním městě Thornshavn.,.
-
- **Británie, Irsko viz otázka Západní Evropa**
- **Azory**
 - vulkanický původ, mnoho kráterových jezer, osídleny až od 15. století
 - příjemné oceánické klima, avšak relativně málo srážek
 - pěstuje se vinná réva a ovoce, tabák, čaj a zelenina.
 - rybolov – i na vývoz
 - zvyšuje se význam cestovního ruchu
 - hlavní letiště je důležitou transatlantickou stanicí pro tankování pohonnými hmotami

Arktická ostrovní oblast

- Nepříznivé přírodní podmínky, chladné klima zapříčiňuje minimální osídlení
- Převládá vysoký tlak vzduchu, východní proudění, malé srážky a celoročně nízké teploty, převládá permafrost
- Život se v těchto nehostinných podmínkách omezuje jen na velmi málo živočichů – mroži, tuleni, lachtani, polární lišky, polární medvědi a různé druhy ptactva, v moři – kytovci
- Hospodářství
 - Pouze rybolov nebo kožešiny (lovci kožešin historicky)
 - Moderní hospodářská činnost zasahuje do Arktidy jen okrajově – při pobřeží Severního ledového oceánu se v několika lokalitách těží ropa
- Typickým představitelem **Špicberky** (= souostroví Svalbard =chladné pobřeží), v zimě klesají teploty pod $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$
 - Historie oblasti spojena s lovem velryb, první osídlení na konci 16. století.
 - Na tyto počátky navázaly stanice lovců tuleňů a kožešinové zvěře
 - Od konce 18. století vznikají základny pro expedice k severnímu pólu
 - Později objeveno uhlí, jehož těžba byla mezinárodní smlouvou (1920) rozdělena mezi několik států (např. Norsko, Rusko, Švédsko) a správu nad ostrovy získalo Norsko. Uhlí se těžilo pouze přes léto, kdy počet obyvatel stoupal až na 4000.
 - Většina plochy ostrovů je zaledněna, stálých obyvatel je jen málo
 - Postupný nárůst turistů

Baltská ostrovní oblast

- Baltský štít, Baltské ostrovy
- plochým reliéfem – ledovcový původ (tvořen většinou žulou, také vápencové útvary)
- podnebí mírné, přímořské s cca 500 mm srážek/rok → zemědělství – především na sedimentech, produkce obilovin, brambor nebo cukrové řepy, chov ovcí, skotu i prasat (hlavně Dánsko) – farmy o cca 35 ha, typický rybolov – potravinářství
- jehličnaté i listnaté lesy (na tvrdých podložích) – lesnictví, vyskytují se rašeliniště
- nerostné suroviny nevýznamné, na některých ostrovech těžba žuly nebo vápence (cementárny), (jíly a hlíny)
- obyvatelstvo soustředěno na větších ostrovech, ve správních střediscích ostrovů, řídkěji je osídlen venkov typický farmami, nejvýraznější osídlení je na ostrově Sjælland, kde se nachází 2 mil. aglomerace hlavního města Kodaně (viz Dánsko)
- Strategické byly svou polohou např. Alandy (dnes Finsko, ale obyvatelstvo švédské), roku 1856 byla uzavřena mírová konvence mezi Ruskem, Francií a VB, podle které měly být ostrovy demilitarizovány, bez pevností a vojenských základen
- Skandinávské státy: v minulosti patřily severské státy do tzv. Kalmarské unie (1397–1523) – svaz všech severoevropských států, personální unie tvořily některé státy i později. Celá oblast Baltského moře byla ve středověku sférou působení politického ale především obchodně-vojenského spolku hanzovních měst.
- Ostrovy v Severním moři: Severofríské ostrovy představují zbytky zatopené pevniny, která zůstala po snížení a následném zaplavení pevniny. Východofríské ostrovy jsou bariérové ostrovy, které vznikly příbojem a pohybem pobřežních písčin. Zápodofríské ostrovy u pobřeží Nizozemska. Podnebí těchto ostrovů mírně oceánické, více větrné a vlhké